

2597

C.1930/152

ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ „ՄՈՒՐՃ-ՄԱՆԳԱԸ“

ՆՈՐ ԵՏԱՊՈՒՄ

(ԸՆԿ. Վ. ԻՎԱՆՈՎԻ ՃԱՌԸ ՀԱՄԿՈՄԿՈՒՄԻ (Բ) ՀՅՈՒ-
ՍԻՍԱՅԻՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՅԵՐԿԻՐԿՈՍԻ 3-ԲԴ ՊԼԵՆՈՒՄՈՒՄ—
1930 Թ. ՀՈՒՆՎԱՐ)

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

ՈՍՏՈՎ Դ-Վ.
1930

338.1(47)
h-85

ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ „ՄՈՒՐՃ-ՄԱՆԳԱՂ“

U
Ca2205

338.1(97)
h-85

ՆՈՐ ԵՏԱՊՈՒՄ

(Ընկ. Վ. Իվանովի ճԱՌԸ ՀԱՄԱՌԱՅԻՆՈՒԹՅԱՆ (Բ) ՀՅՈՒ-
ՄԻՍՏՆԵՐՆ ԿՈՎԿԱՍԻ ՅԵՐԿԻՐՈՄԻ Յ-ՐԴ ԳԼԵՆՈՒՄՈՒՄ
1930 թ. ՀՈՒՆՎԱՐ)

ՌՈՍՏՈՎ Դ-Վ.
1930

НА НОВОМ ЭТАПЕ

(Речь тов. В. Иванова на 3-м пленуме Сев.-
Кав. Крайкома ВКП (б)—январь 1930 г.)

60431-67

Крайлит 9-70 Ростов н-Д. Газетн.-книжн. тип. СКПТ
Заказ № 2657 Тираж 2000 Ст.-ф. А6 105x148

ՆՈՐ ԵՏԱՊՈՒՄ

(ԸճԵԿ. Վ. Իվանովի ճառը Համկոմկուսի (բ)
Հյուսիսային Կովկասի Յերկրկուսի 3-րդ պը-
լեկումում— 1930 թ. հունվար)

ՍՈՑԻԱԼԻԶՄԻ ԳԵՐԱՎՇԻՌԸ ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄԻ ՀԱՆԴԵՊ ՎՃՌՈՂԱԿԱՆ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԴԱՐՁԱՎ

Մեր սոցիալիստական հեղափոխության զար-
գացման մեջ մենք մի լուրջ ետապ ենք ապրում:
Այս ապացուցում են փաստերը.— մեր յերկրի սո-
ցիալիստական տնտեսության արտադրական ու-
ժերի զարգացման չտեսնված տեմպերը,— այն,
վոր հնգամյակը գերազանցվեց տնտեսական հըս-
կայածավալ հնարավորությունների հետևանքով,
վորոնք բացվում ու զորահավաքվում են պլանա-
յին սոցիալիստական տնտեսության սխտեմով
(մենք ստիպված ենք հնգամյակում մի շարք
ուղղումներ մտցնել— նրա կատարման ժամկե-
տերը կարճացնելու ուղղությամբ),— չե՞ վոր

արանք փոքր ու անկարևոր փաստեր չեն: Այս բոլորը տեղի յե ունենում հաղթանակած պրոլետարիատի յերկրում, վարը (պրոլետարիատը) իրականացնում է իր դիկտատուրան կապիտալիստական շրջափակման մեջ գտնվող ԽՍՀՄ-ում և վորը սոցիալիզմ է կառուցում միմիայն իր ներքին ռեսուրսները գորահավաքելու հիման վրա: Յեմ նույն իսկ այդ պայմաններում սոցիալիստական տնտեսությունը ցույց է տալիս մարդկության պատմության մեջ չտեսնված արտադրական ուժերի վերելքի տեմպեր: Մենք արագորեն առաջանում ենք դեպի այն, ինչի մասին լենինը խոսում եր խորհրդների VIII համագումարում.—

«Կոմունիզմը— այդ Խորհրդային իշխանությունն է, պլյուս ամբողջ յերկրի ելեքտրոֆիկացիան: Միայն այն ժամանակ, յերբ յերկրը կ,ելեքտրավորվի, յերբ ժամանակակից խոշոր արդյունաբերության տեխնիկական բազան հիմք կդառնա արդյունաբերության, գյուղատնտեսության ու տրանսպորտին— միայն այն ժամանակ մենք վերջնականապես կհաղթենք»:

Այս բանը պարզ դարձավ վոչ միայն մեր կուսակցության, այլ և բանվոր դասակարգի համար,

վորը հիմա ի վիճակի յե, յեթե կարելի յե այսպես արտահայտվել, ձեռներով շոշափել սոցիալիզմի աճումը. բանվորի համար հիմա պարզ են սոցիալիզմի առաջնթացի կոնկրետ հեռանկարները: Այսպիսով մենք քեկակոխել ենք մեր եկոնոմիկայի զարգացման այն օրջանը, յերբ սոցիալիզմի գերակշռումը կապիտալիզմի հանդեպ դարձել է վնասողական իրականություն:

Այս արդյունքներից կարելի յե գալ հետևյալ յերեք յեզրակացության.—

Առաջին.— մեր յերկրը, վորտեղ տնտեսության զարգացման լիմիտը յեղել եր գյուղացիական սահմանափակությունը, փոխվում է մի յերկրի, վորտեղ վնասողական է դառնում սոցիալիստական խոշոր ինդուստրիան: Վերջինս ապահովում է սոցիալիստական ընդլայնված վերարտադրության չտեսնված տեմպերը, իսկ այս հանդիսանում է հիմնականը՝ պրոլետարական հեղափոխության ու սոցիալիզմի ուժերի զարգացման մեջ: Այժմ մենք արդեն մոտ ենք լիովին իրականացնելու այն, ինչի մասին Իլյինը խոսում եր մի ժամանակ, վորպես մեր, իրագործվելիք խնդրի մասին.—

«Արդյոք այդ չի՞ լինի գյուղացիական սահմանափակության թագավորութուն: Վոչ»

Յեթե մենք բանվոր դասակարգին վերապահենք գյուղացիությանը ղեկավարելը, ապա մենք հնարավորություն կստանանք մեր պետության մեջ տնտեսության մեծագույն եկոնոմիայի գնով հաջողեցնել այն, վոր ամեն տեսակ չնչին խնայողությունը պահպանվի մեր մեքենայական խոշոր ինդուստրիայի, ելեքտրոֆիկացիայի, հիդրոտորֆիզարգացման համար, Վոլխովստրոյի կառուցման համար և այլն: Դրանում և միայն դրանում է մեր հույսը: Միայն այդ ժամանակ մենք ի վիճակի կլինենք, պատկերավոր ասած, մի ձիուց նստել մյուս ձիու վրա, այն է՝ գյուղացիական, մուժիկական, տնանկացած ձիուց, գյուղացիական ավերված յերկրի ձիուց այն ձիու վրա, վորին փնտրում է և չի կարող իր համար չփրնարել պրոլետարիատը, — խոշոր, մեքենայական ինդուստրիայի, ելեքտրոֆիկացիայի, Վոլխովստրոյի և այլն ձիու վրա»*):

Յեռկորդը. — հսկայականորեն աճել և սոցիալիստական ինդուստրիայի առաջնորդող ազդեցությունը գյուղատնտեսության վրա, վերջինս

*) Հոգվ. — «Լավ է քիչ, բայց ավելի լավ»

մանր-ապրանքային վիճակից խոշոր, համայնացված յերկրագործության փոխելու մեջ: Արդյունաբերության աճումը, գյուղացիական մանր ապրանքային, կոտորակված տնտեսությունը սոցիալիստական դարգացման ճանապարհի վրա փոխադրելու մեջ նրա դերի ուժեղացումը հասցրել է այն դրության, վոր միջակների հիմնական մասան թափվում է կոլխոզի մեջ: Միջակը համոզվեց, վոր այդ ճանապարհը գերադասելի յե և վոր իսկապես պրոլետարիատի դիկտատուրան, բանվոր դասակարգի ղեկավարությունը ապահովում են ինդուստրիայի այնպիսի դարգացում, վորն ի վիճակի յե վերակառուցել նրա տնտեսությունը նոր տեխնիկայի հիմունքով և խոշոր, համայնացած տնտեսության միջոցով ապահովել վերջինիս ամենաարագ վերելքը, լուծել գյուղի նյութական դրության արմատական բարելավման խնդիրը:

Յեվ յեբրորդ. — տվյալ մոմենտին ճշգրիտ կերպով վորոշվել են լուրջ առաջխաղացումները դեպի խոշոր, համայնացված արտադրություն: Ակներև դարձավ, վոր մեր յերկրում սոցիալիզմ կառուցելու ներկա տեմպերի համար գյուղացիական անհատական տնտեսության շրջանակները չափազանց նեղ են: Դյուղացիական անհատական

տնտեսութիւնն արդեն իսկ շինարարութեան
տվյալ աստիճանի վրա՝ չի ապահովում մեր ին-
դուստրիայի լայն վերելքը (պարենով, հումուշ-
թով և այլն)։ Ուղղակի կերպով դրվեց սովխոզ-
ների շինարարութեան, ՄՏԿ և կոլեկտիվացման
հնարավորին չափ արագ տեմպերի, գյուղացիա-
կան մանր, կոտորակված տնտեսութիւնները
դեպի խոշոր, համայնացված տնտեսութեան ռեւո-
լյուցիոնար դերերը հնարավորին չափ արագ տեմ-
պի հարցը։

Հիմա արդեն կարելի յի խոսել հենց գյուղա-
տնտեսութեան ինդուստրացման մասին, վորպես
ամենամոտիկ հեռանկարի։ Չե՞ վոր, ընկերներ,
խորհրդային տնտեսութիւնները, մեքենա-տրակ-
տորային կայաններն արդեն ինդուստրիալ, խո-
շոր, հսկայական յերկրագործութեան տիպեր են։
Այդ մի նոր շտրիխ ե, վորը չտեսնված հնարա-
վորութիւններ ե բաց անում ինչ ինչ ամբողջ
տնտեսութեան զարգացման համար։ Այստեղ և
սոցիալիստական տնտեսութեան ամենահզոր ա-
ռավելութիւններից մեկը կապիտալիստական
տնտեսութեան հանգեպ։ Կապիտալիստական կազ-
մվածքների պայմաններում յերկրագործութեան
զարգացումը կաշկանդված ե—բուրժուական յեր-
կրներում ռեստան և հողի մասնավոր սեփակա-

նութիւնը հանդիսանում են այն կապանքները, վո-
րոնք սահմանափակում են գյուղատնտեսութեան
զարգացման հնարավորութիւնները և դժվարա-
ցնում են նրա անցումը խոշորագույն կապիտա-
լիստական տնտեսութեան ռեւոլյուցիոնար վրա։ Մեր
գյուղատնտեսութեան վիթխարի հսկաներ— սով-
խոզները— իսկ սրանք խորհրդային Միութեան
մեջ տարե-ցտարի կշատանան— իրենց ծավա-
լով և տնտեսութեան կազմակերպմամբ չեն կա-
րող մրցակիցներ ու ընդորինակողներ ունենալ
կապիտալիստների մոտ։ Այդպիսի խոշոր տնտե-
սութիւններ կապիտալիզմն ստեղծել չի կարող և
պատահմամբ չե, վոր կապիտալիզմի ունեցած ա-
մենախոշոր տնտեսութիւնը դա Կեմպրեի տըն-
տեսութիւնն ե, վորն ունի միայն 30,000 հեկ-
տար, Ռենտան և հողի մասնավոր սեփականութիւ-
նը սահման են դնում այդ տնտեսութիւնների
զարգացման և նրանց սահմանափակում վորոշ
շրջանակներով։ Մեզանում ռեստա և հողի մասնա-
վոր սեփականութիւն չկա. պրոլետարիատը գյու-
ղատնտեսութիւնից հանել ե այդ շղթաները։ Կա-
պիտալիզմի հանդեպ մենք հսկայական առավելու-
թիւններ ունենք։

ԽՆԴԻՐԸ ԴՐՎԱԾ Ե ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏՆԵՐԻ ԴԱՍԱԿԱՐԳԻ ԼԵԿԼԵԴԱՑԻԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

Ընկերներ, մեր կուսակցությունը գիտե՞ս մեր պրոլետարական հեղափոխության զարգացման խոշորագույն ետապները: Այդպիսի խոշորագույն ետապներից մեկը յեղել է նեպոլ: Մեր այժմյան լեռնանցքը իր նշանակությամբ պակաս չէ: Յուրաքանչյուրի համար պարզ է, վոր արմատապես փոխվում են արտադրական հարաբերությունները և յերկրի ներսում բոլորովին այլ կերպ է դրվում դասակարգային հարաբերությունների հարցը: Տվյալ շրջանի բնորոշ գիծը հանդիսանում է կապիտալիզմը աճեցնող, նրա համար սննդարար հող ծառայող մանր ապրանքային արտադրությունից դեպի խոշորը, հասարակական անցնելը, վորը խորացման է դատապարտում կապիտալիզմին: Հենց այս հանգամանքից յեկնելով հնարավոր է անհրաժեշտ դարձավ հարց դնել վոչ միայն պայքարել մասնավոր կապիտալիստական տարրերի դեմ, վոչ միայն սահմանափակել նրանց, այլ և վոչնչացնել կապիտալիստներին, բուրժուազիային, իբրև դասակարգ:

Մեր ապրած եպոխայի նշանակությունը ընդգծվում է նաև այն հանգամանքով, վոր մենք

ընդհանր մոտեցել ենք «մեր դրության յուրահատկությունը» վերակետելուն: սա արտահայտվում է հինգ զանազան հասարակական տնտեսական կազմվածքներով, վորոնց մասին խոսում եր Լեոնինը, իբրը պատճառաբանում եր մեր յերկրում գլխական կապիտալիզմի անհրաժեշտությունն և նեպին անցնելը: «Պարենհարկի մասին» հոդվածում նա գրում եր.—

«Բայց ի՞նչ է նշանակում «անցում» բառը: Չի՞ նշանակում արդյոք նա, եկոնոմիկայի վերաբերմամբ, վոր տվյալ իրավակարգում կան կապիտալիզմի ու սոցիալիզմի տարրեր, մասնիկներ, բեկորներ: Ամեն վոք կընդունե, վոր այդ Բայց ամեն վոք, ընդունելով այդ, խորհում է այն մասին, թե ի՞նչ պիտի են Ռուսաստանում յեղած զանազան հասարակական տնտեսական կազմվածքների տարրերը: Իսկ հարցի կարևորագույնը դրանումն է: Թվենք այդ աարրերը: Առաջինը— նահապետական, այսինքն նշանակալից չափով նատուրալ գոլովացիական տնտեսությունը: Յերկրորդը— մանր ապրանքային արտադրությունը (սրան վերաբերում է գյուղացիների մեծամասնությունը, նրանցից ով հաց է ծախում): Յերրորդը— մասնավոր

տնտեսական կապիտալիզմ, չորրորդը— պետական կապիտալիզմ, հինգերորդը— սոցիալիզմ։ Ռուսաստանն այնքան մեծ և ու խայտաբղետ, վոր հասարակական— տնտեսական կազմվածքի այդ բոլոր տարբեր տիպերը խճճվում են նրանում։ Դրության յուրահատկութունը հենց դրանումն է»։

Գործն անկասկած գնում է դեպի տյն, վոր հասարակական-քաղաքական այդ հինգ կազմվածքից մեկն ավելի ու ավելի արագ պիտի ձևավորվի— այդ սոցիալիստական, հասարակական-տնտեսական հարաբերությունների կազմվածքն է։ Լինին այդ նույն հոգվածում ցույց եր տալիս այն ճանապարհը, վորով պիտի ավարտվի «հինգ կազմվածքներից» դեպի սոցիալիզմ անցնելը։

«Մանրիկ տնտեսատերերի կոոպերացիայից դեպի սոցիալիզմ անցնելը մանր արտադրությունից խոշորին անցնելն է, այսինքն այդ անցումն ավելի բարդ է, բայց և ընդունակ է հաջողության դեպքում ընդգրկելու բնակչության ավելի լայն մասսաներ, ընդունակ է պոկել հին, մինչսոցիալիստական, նույն իսկ մինչկապիտալիստական հարաբերությունների ավելի խորն, ավելի կենսունակ արմատները, վորոնք ամենահամառն

են ամեն տեսակ «նորույթի» ընդդիմանալու իմաստով»։

Ուրեմն, մանր արտադրությունից խոշորին անցնելը, ինչպես ասել եր Լինինը, մեզ համար ապահովում է նույն իսկ մինչկապիտալիստական հարաբերությունների խորը և կենսունակ արմատների վոչնչացումը։ Այժմ, յերբ պարզ պատկերավորվում են մանր ապրանքային արտադրությունից դեպի խոշոր, համայնացված յերկրագործությանը մասսայորեն անցնելու ուրվագծերն ու մասշտաբները, մենք իրավունք ունենք այդ լինինյան ցուցմունքը վերականգնել մեր հիշողության մեջ և նրա հիման վրա յեզրակացություն կազմել վճռականապես դեպի սոցիալիզմ անցնելու մասին — այն չորս հասարակական-տնտեսական մինչսոցիալիստական կազմվածքներից, վորոնք մինչև հիմա կաշկանդել ու դժվարացրել են սոցիալիզմի շինարարության արագ տեսլը։

Այդպիսի հարցադրումն ազգային շրջանների համար հնարավորություններ գտնելու և մեր գիծը վորոշելու մեջ շատ բան է վճռում։ Ազգային շրջաններում տեղի ունեցող պրոցեսները և նրանցում սոցիալիստական շինարարության խնդիրները վորոշել ու ծրագրել մեր ընդհանուր իրականությունից, մեր ընդհանուր եկոնոմիկայից,

յ երկրի տնտեսութեան սոցիալիստական վերակառուցման ընդհանուր պրոցեսներին, իՍՂՄ-ում դասակարգերի փոխ-հարաբերություններից չհղճացված— վոչ մի կերպ չի կարելի Սոցալին շրջաններում սոցիալիստական վերակերտումը կանխորոշում են՝ Սորհրդայի Միութեան բանվոր դասակարգի ղեկավարող գերի ամբաշողումը, իՍՂՄ-ում սոցիալիստական ինդուստրիայի աճումը— ահա վճռական ֆակտորներ, վորոնք մեզ համար ապահովում են հասարակական—տնտեսական կազմվածքի փոփոխումը նաև ազգային շրջաններում, վորը (կազմվածք) մասնավորապես բնորոշվում է նաև միջկապիտալիստական հարաբերությունների մնացորդներով:

ԿՈՒՆՈՉԸ - ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՁԵԿՆ Ե

Կանգ առնելով այս հարցի վրա, ինձ թվում է, վոր այստեղ պետք է պատասխանել նաև կոլխոզի բնութեան վերաբերող հարցին, վորովհետև վոմանք փորձում են վիճելի դարձնել նրա տնտեսութեան սոցիալիստական բնույթը:

Ճիշտ է, այդ հարցը պարզաբանել է կուսակցութեանը, բայց ինձ թվում է, վոր Յերկրկոմի

պլենումում պետք է վերադառնալ այդ հարցին, վորովհետև, յերբ մենք խոսում ենք խոշոր, համայնացված յերկրագործութեան մասին և այդ համադրում ենք սոցիալիզմի աճման հետ, վորոշում ենք այն իբր մի մոմենտ, վորն ամբաշողում է բանվոր դասակարգի դիրքերն ու սոցիալիզմի հաջողությունները, ապա հարկավոր է պարզ պատասխան, արդյո՞ք այդ այդպես է Սոց հարցի պատասխանը— և պարզ պատասխանը— ունի Լենինը, մասնավորապես իր «Կոոպերացիայի մասին» հոդվածում: Ահա նրա մի շարք գնահատականները.—

... Արտադրության միջոցների հասարակական սեփականության, բուրժուազիայի դեմ պրոլետարիատի դասակարգային հաղթանակի ղեկավարում, քաղաքացիական կոոպերատիվների իրավակարգը— այդ սոցիալիզմի իրավակարգն է... Մեր, գոյութիւն ունեցող իրավակարգի ժամանակ կոոպերատիվ ձեռնարկությունները մասնավոր-կապիտալիստական ձեռնարկություններից զանազանվում են իբրև կոլեկտիվ ձեռնարկություններ, բայց չեն զանազանվում սոցիալիստական ձեռնարկություններից, յեթև նրանք հիմնված են հասարակական հողի վրա, ունենալով պետութեանը,

այսինքն բանվոր դասակարգին պատկանող արտադրութեան միջոցները:

«Մեր պայմաններում կոոպերացիան հաճախ և հաճախ զուգադիպում է սոցիալիզմին»...

«Այժմ մենք իրավունք ունենք ասելու, վոր կոոպերացիայի պարզ աճումը մեզ համար նույնատիպ է (վերը մատնանշված «փոքր» բացառությամբ) սոցիալիզմի աճման հետ»...

Ինձ թվում է, վոր այդ բավականաչափ ճշգրիտ է վորոշում մեր կոլխոզների բնությունը: Պրոլետարիատի դիկտատուրայի ժամանակ կոլխոզն անկասկած տնտեսութեան սոցիալիստական է: Զե՞ վոր մենք ել մինչև հիմա պարզ կոոպերացիայի աճումը համադրել ենք սոցիալիզմի աճման հետ և յերբ վորոշել ենք ժողովրդական տնտեսութեան սոցիալիստական տարրերի տեսակարար կշիռը, կշիռը թաթի վրա դրել ենք նաև մեր կոոպերացիան, վորպես սոցիալիզմի տարր: Ինձ թվում է, վոր այդ հարցի առթիվ ընկեր Ստալինի լեռնային ազդարներինների առաջ վերջ է դրել կոլխոզների բնութեան վերաբերյալ բամեն տեսակ կասկածներին և հակալենինյան ասեկոսներին:

Բայց դրա հետ մեկտեղ մենք պետք է նախա-

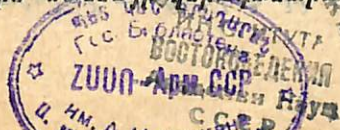
զգուշացնենք կոլխոզների իդեալականացման դեմ:

Զե՞ վոր կոլխոզի վաճառման զարգացումի տվյալ շրջանում կոլխոզիկը դեռ պիտի յերկուանա հասարակական տնտեսութեան և իր մասնավոր տնտեսութեան միացորդների միջև: Մի կողմից նա կներգրավվի համայնացված արտադրութեան մեջ, մյուս կողմից— կապված է իր մասնավոր ձխի հետ, վորտեղ իր ընտանիքի պահանջները բավարարելու համար նա դեռ թողել է հավը, յերբեմն խոչկորը, կովը և այլն:

Կոլխոզային մասնայի մեջ յուրահատուկ հարաբերություններ կմտցնեն նաև այն հանգամանքը, վոր միջակը կոլխոզ կերթա մեծ փայով, քան սակավագորը— և կոլխոզից կստանա ինչ-վոր տոկոս իր մուծման համար: Այսպիսով աշխատանքի արդյունքները կբաժանվին վոչ միայն ըստ գործադրված աշխատանքի քանակի, այլև ըստ առանձին տնտեսութեանների կոլխոզը մուծած ինչքի, վորի չափերը կանխորոշված են այս կամ այն տնտեսութեան մինչ կոլխոզ մտնելն ունցած սակարդակով:

Կոլխոզների իդեալականացումը մեզ համար վտանգավոր է նաև այն պատճառով, վոր նա զինաթափում է կուսակցական կազմակերպութեանը՝ կոլխոզային մասնայի վերադաստիարակման, հին

60431-67

սովորույթները ու հոգեբանութիւն բեկման համար յեռանդը, ույժերն ու կամքը գործադրելու իմաստով:

Զե՞ վոր չպետք է նաև մոռանալ, վոր կոլխոգում կլինեն դասակարգային պայքարի մի քանի տարրեր, վորը բոլորովին անվիճելի յե: Դրանք կոլխոգ կրեւի են նաև դասից, կուլակի կողմից, իբր նրա փորձերը՝ ազդելու կոլխոգնիկների անկայուն տարրերի վրա և կոլխոգի քայքայման համար ոգտագործելու հողագործի անհատապաշտական, սեփականատիրական հոգեբանութիւնը: Կուլակը պիտի պայքարե վոչ միայն կոլխոգից դուրս և պիտի փորձե ամեն կերպ վիժեցնելու կոլեկտիվացումը, այլ և նա այս կամ այն կերպ, ալս կամ ալն ձևով պիտի փորձե ոգտագործել ամեն տեսակ միջոց և հնարավորութիւն՝ կոլխոգը ներսից պայթեցնելու, սոցիալիզմի դեմ պայքարելու համար:

ԴԱՍԱՎԱՐԳԱՅԻՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՆՈՐ ԿԵՐՊ ԵՆ ԴԱՍԱՎՈՐՎՈՒՄ

Մենք վկա յենք ալն փաստին, վոր բանվոր դասակարգի զինակցութիւնը գյուղացիութեան հետ՝ մտել է իր զարգացման բարձրագույն շրջ-

ջանը: Այն, վոր նրա բազան այժմ շուկայական ունեւերից անցիլ և արտադրական ունեւերի վրա, վոր գյուղական անհատական տնտեսութիւնը անցնում է խոշոր, համայնացած տնտեսութեան և վոր վերջինիս զարգացումն ավելի արագ և արագ պիտի ընթանա ինդուստրացման և տեխնիկական վերասպառադինման գծով,— ալն մեղ իրավունք է տալիս հարց դնելու, վոր մենք թեւակոխել ենք մի շրջան, յերբ պիտի ջնջվեն ու վոչնչացվեն քաղաքի ու գյուղի, բանվորի ու գյուղացու միջև յեղած սահմանները, տարբերութիւնն ու հակասութիւնները: Հիմա այս չի հանդիսանում ուտոպիա կամ մի ինչ-վոր չափազանց հեռավոր պերսպեկտիվա: Բանվոր դասակարգի հարաբերութիւնները գյուղացիութեան հետ տվյալ գծով պիտի առաջանան արդէն ամենամոտ ժամանակներում:

Այսպիսով դասակարգային հարաբերութիւնների մեջ արմատական փոփոխութիւններ են մտցվում—բանվոր դասակարգի և գյուղացիութեան հիմնական մասսաների զինակցութեան բազալի տեղափոխումը արտադրական ունեւերի վրա, բանվոր դասակարգի ու գյուղացիութեան հարաբերութիւնների զարգացման թեւակոխումը ալն բարձրագույն շրջանը, յերբ այդ հարաբերութիւն-

ները այնուհետև պիտի ընթանան այդ յերկու աշխարհների հակասությունների ջնջման գծով— և, վերջին հաշվով, հենց դասակարգների վոչընչացումը:

Գյուղում տեղի ունեցող փոփոխությունների հետևանքով (մանր-ապրանքային արտադրության անցումը կոլեկտիվ արտադրության) այժմ այլ կերպ են դասավորվում նաև դասակարգային հարաբերությունները: Հիմա բոլորի համար արդեն պարզ է դարձել, վոր մոմենտի խնդիրն է վոչ այնքան մասնավոր - կապիտալիստական տարբերը սահմանափակելը, նրանց դուրս վռնելը, վորքան ուղղակի ստավկան, ամենավճռական, ակտիվ քաղաքականությունը, կուլակությանը վորպես դասակարգ, վոչնչացնելու գիծը: Խնդիրը դնելու ճշտությունը և այդ խնդրի ակտուալ լինելը բղիտում են դեպի խոշոր, համայնացված տընտեսությունը յեղած առաջխաղացումից, վորը քանդում է մասնավոր կապիտալիստական տարրերի աճման հիմքը: Մեր այդ գծի իրականացումը ներկա շրջանում անխուսափելիորեն պիտի առաջ բերի մասնավոր կապիտալիստական տարրերի դիմադրության ու պայքարի բարձրացում, հասակարգային պայքարն ընդունում է ամենա սուր ֆևերի Յեվ, հասկանալի յեւ չե՞ վոր խնդիրը

վերաբերում է դասակարգի մահվան, իսկ դասակարգը պատմական բեմից առանց կովի և կատաղի դիմադրության հեռանալ չի կարող: Բոլոր միջոցները, բոլոր ուժերը, վոր կուլակը կարող է դրահավաքել, նա պիտի փորձե շարժման մեջ դնել, նա այժմ պիտի նետվի դեպի ամենահուսահատական դործողությունները, նրա առաջ, վորպիս դասակարգի, կա մի դիլեմա,—կամ հաղթել, կամ մեռնել. ուրիշ վոչինչ չի մնում ընտրելու:

Կուլակությանը վորպես դասակարգ վոչնչացնելու՝ կուսակցության դրույթով ամենևին չի վերացվում նրա (կուսակցության), բանվոր դասակարգի, գյուղացիական չքավորության ուժերի դրահավաքը, նրա (գյուղական չքավորության) ամենամեծ չափով ակտիվացումն ու կուսակցության շուրջը համախմբելը, վերջինիս և խորհրդների ազդեցության ամրապնդումը միջակի վերաբերմամբ: Յեվ այս—նրա համար, վոր դասակարգային սրված պայքարի ներկա հտապում մենք ընդունակ լինենք մինչև վերջ տանել կուլակին վորպես դասակարգ, վոչնչացնելու վերաբերյալ կուսակցության պլանվոր դրույթը:

Ինչպես յես արդեն մատնանշեցի, արմատական առաջխաղացումներ տեղի յեն ունենում նաև

գյուղացիութեան հիմնական մասսաների հետ բան-
վոր դասակարգի ունեցած հարաբերութիւններում:

Նրանց հարաբերութիւնների հիմունքում մըտ-
ցվում են նոր տարրեր: Բանվոր դասակարգի ու
միջակի զինակցութեան հիմունքը մի կողմից տե-
ղափոխվել է շուկայական ռելսներից դեպի ար-
տադրականը, մյուս կողմից—դեպի բանվոր դա-
սակարգի ունակութիւնը—կատարել ղեկավարող
և կազմակերպչական դեր՝ անհատական մանր
տնտեսութիւնից հաջողութեամբ և արագութեամբ
խոշոր, համայնացված գյուղատնտեսութեան անց-
նելն ապահովելու մեջ:

Այսպիսով, բանվոր դասակարգի ու գյուղացի-
ութեան ուղիղ փոխ-հարաբերութեան, նրանց զի-
նակցութեան հարցը վճռվում է հետեյալ գծով.—
—քաղաքը արտադրական ոգնութիւն է հասցնում
գյուղին, վորը կանխորշվում է սոցիալիտա-
կան ինդուստրիայի աճով: Այդ հարցը վճռվում է
այն գծով, թե վորքան նա (սոցիալիստական ին-
դուստրիան) կկարողանա վորևէ ամենամոտ ժա-
մանակում գլուղ նետել գյուղատնտեսական բարդ
մեքենաներ (արակտորներ, կոմբայներ), արհես-
տական պարարտանյութեր և այլն: Իսկ այդ նշա-
նակում է խոշոր գյուղատնտեսութիւնը հիմնա-
վորել նոր տեխնիկայով, վերապառադինել նրան

ու սոցիալիստական յերկրագործութեան զարգաց-
ման և շնչտակի ու չտեսնված վերելքի արտադ-
րական հնարավորութիւններ ստեղծել, վորն ա-
պահովում են և գյուղացիութեան հիմնական մաս-
սաների նյութական մակարդակի արագ բարձրա-
ցումը: Ահա թե հիմա ինչն է վճռում բանվոր
դասակարգի և գյուղացիութեան ուղիղ հարաբե-
րութիւնների հարցը: Այս իրականացնելու դեպ-
քում, ամենամոտ պատմական ժամանակներում,
չանվոր դասակարգի ու գյուղացիութեան հիմ-
նական մասսաների զինակցութիւնը լրջորեն ամ-
րապնդելու ճամբով գործն ավելի առաջ կգնա:

ԲԱՆՎՈՐ ԴԱՍԱԿԱՐԳԸ—ԿՈՆԵԿՏԻՎ ՅԵՐԿՐԱ- ԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉ

Յերկրորդ մոմենտը, վորը վճռում է այդ զի-
նակցութեան ամրապնդումը, կայանում է հետեւի-
յալում.—պրոլետարիատը—գյուղացիութեան վե-
րաբերմամբ ղեկավարող դասակարգը—կարողա-
ցավ ցույց տալ սոցիալիստական խոշոր գյուղա-
տնտեսութեան հաջողութեան մի շարք լուրջ որի-
նակներ (սովխոզներ և կոլխոզներ) և այդպիսի
տնտեսութեան առաւելութիւնն ու ոգտաւելտու-
թիւնը մանր, կոտորակված, անհատական տնտե-

սուլթան հանդեպ, վորը աճող արդյունաբերութեան գոյութեամբ պայմանավորեց մասսայական կոլխոզարժուումը:

Զբաւորն ու միջակը մասսայաբար գնացին կոլխոզ: Բայց այս դեռ չի նշանակում, վոր գյուղատնտեսութեան սոցիալիստական վերակառուցման հարցն արդեն լուծված է:

Հիմա բանվոր դասակարգի առաջ կանգնած է մի ավելի բարդ խնդրի լուծումը—յերկրագործութեան մեջ ոգնութեան հասնել ու մասսայական մասշտաբով կազմակերպել կոլեկտիվ արտադրութիւնը: Զբաւոր-միջակ խավերը խոշոր տնտեսութիւն կազմակերպելու փորձ չունեն: Նրանք սովորել են աշխատել առանձին-առանձին, անհատապես, մանր տնտեսութեան շրջանակներում:

Հիմա դրութիւնը շեշտակիորեն փոխվել է, պետք է վերննտելանալ այդ դրութեան:

Միայն բանվոր դասակարգը խոշոր արտադրութեան մեջ (գործարան) ունեցած իր հատուկեամբ, կազմակերպելու և կառավարելու (արտադրութիւնը) իր ունեցած արդեն հարուստ փորձերով ի վիճակի յետադիմելու սոցիալիստական խոշոր յերկրագործութեան կազմակերպչի դերը, վորը (սոցիալիստական խոշոր յերկրագործութիւնը) հողագործների հիմնական մասսային դուրս է

բերում ավարտութեան, զրկանքների և անկուրտութեանութեան վիճակից: Վճռել այդ խնդիրը, նշանակում է ապահովել նոր կազմակերպված կոլխոզների մասսայի համար, մասնավորապես արդեն այս զարնանացանի կամպանիայում, բոլոր արտադրական խնդիրների լուծումը (ցանքսերի տարածութեան ավելացում, վաղ ցանքս և այլն), նշանակում է պոլուդում ամրապնդել բանվոր դասակարգի ազդեցութիւնը, նշանակում է ապացուցել նրա ունակութիւնը՝ իր հետեից սոցիալիստական ճամպով տանելու դոլդացիութեանը՝ վերջինիս համար ուղղակի ոգուտով, վորն անկասկած, մեծապես կբարձրացնի ու կամրապնդի բանվորի ու միջակի զինակցութիւնը:

Զեմ հիշում, թե այսպեղ խոսողներից ով փորձեց վիճակի դարձնել այդ խնդիրը, վորպես վրճողականներից մեկը կոլեկտիվացման գործում, հակադրելով նրան կոլխոզների քանակական աճման խնդիրը: Այդ դիրքը սխալ է. չի կարելի մեկը մշուսին հակադրել Այդ մասին յետադիմելու մի փոքր ստորեւ, իսկ այժմ յետ կանգ կառնել և կշեշտեմ մի մոմենտ, վորը ցույց կտա այդ հակադրման ամբողջ անհեթեթութիւնը: Մենք պետք է հասկանանք մի բան, վոր կոլեկտիվացման տեմպերի հարցն արդեն լուծված է և վոր

այնքան մեր, վորքան իրենց— չքավոր-միջակ մասսաների կողմից, կոլխոզում նրանց մասսայական մուտքով, վորը պատասխան հանդիսացավ կոլեկտիվացման վերաբերյալ մեր կոչին։ Մեր նույնմբերյան դրուլթը— մինչև 1931 թվականի գարունը հիմնականում կոլեկտիվացնել Հյուսիսային-կովկասյան յերկրամասը— իսկ այն ժամանակ վրմանք ծաղրի յելին առնում մեզ վորպես ուտոպիստների— կյանքում ընթացք ե ստացել և այժմ պարզ ե, վոր այդ ժամկետը յերկար ե, մենք բանաձևում առաջարկում ենք մինչ 1930 թ. գարունը հիմնականում կոլեկտիվացնել դաշտաբուծական ռայոնները։ Այստեղ գյուղացին ինքը մեզ ուղղեց, Այդ ուղղումը սարսափելի չե։ Այսպիսով, կոլեկտիվացման տեմպերի հարցը լուծված ե, լուծված ե իրեն, միջակի կողմից, վորն ասաց, թե «յես կոլխոզ կգնամ»։ Արդեն նա լայն հոսանքով գնաց կոլխոզ։ Վերջինս կազմակերպելու խնդիրը մեր առաջ կանգնած ե, բայց այժմ այդ այնքան ել դժվար գործ չե, յեթե դրա համար ճշտորեն նախապատրաստել մասսաներին, մի լավ աշխատել բատրակության ու չքավորության մեջ և համառորեն հարվածել կուլակին։ Այժմ մեզ համար կարևոր ե մի ուրիշ, ավելի դժվար խնդիր. կոլխոզներ մենք կազմակերպում ենք, բայց ար-

դյոք կկարողանանք այդ կոլխոզներում կազմակերպել նրանց արտադրության միջոցները, աշխատանքը, հավաքել սերմացուները, կերը և գյուղատնտեսական արտադրական պրոցեսների համապատասխան տեմպերն ապահովել այնպես, վորպեսզի գարնանը ստացվի ցանքսերի տարածությունների լայնացում, կիրառվեն համապատասխան ագրոտեխնիկական միջոցառումներ, վորոնք բերքի բարձրացում են տալիս և այլն։ Ահա թե այժմ ինչից պիտի բռնել, վորտեղ նստել ուժեղն և ուշադրությունը, մանավանդ, վոր ցանքսի ժամանակը սարերի հետևում չի։

ԳԱՐՆԱՆԱՑԱՆԸ ՅԵՎ ԿՈԼԽՈՋՆԵՐԸ

Այժմ վճռականը հանդիսանում ե կոլխոզի նախապատրաստությունը գարնանացանի կամպանիային, վորպեսզի կոլխոզը տանուլ չտա արն։ Յեթե մենք, վոր հաջողեցրել ենք միջակի մասսայական մուտքը կոլխոզում, վոր կոլեկտիվացման տեմպերի հարցը լուծված ե,— չկարողանանք ինչպես պետք ե անցկացնել գարնանացանի կամպանիան, ապա այդ փաստորեն պիտի նշանակե մեր ձախողումը, այդ և՛ մեզ և՛ կոլեկտիվացումը կվարկաբեկի չքավորի ու միջակի աչքում, այդ ի վերջո կլինի ջուր՝ կուլակի ջրաղացին։ Պետք ե

հասկանալ տյգպիսի ձախողման քաղաքական նշանակութեան ամբողջ լրջութիւնը և հաջողեցնել այն, վոր բոլոր կուսակցական, խորհրդային, կոոպերատիվ և այլ կազմակերպութիւններն իրենց ուշադրութիւնը կենտրոնացնեն ցանքսային կամապահայի կազմակերպման վրա: Յիս չեյի կանգ առնի այդ հարցի վրա, յեթե այստեղ, Յիր կրկնմի պլենումում մի քանի ընկերներ չցուցաբերեյին անհասկացողութիւն տվյալ գարնանային կամապահայի կազմակերպման և դժվարութիւնների ամբողջ լրջութեան հանդեպ:

Ընկերների մի մասը պահանջում էր շատ պարզ կերպով լուծել այդ հարցը և գնում էր ամենասակավ դիմադրութեան գծով, յերբ այս ամբիոնից հարց էր գնում սերմփոխատվութեան մասին, փոխանակ լարելու ուշադրն և պատմելու այն մասին, թե նրանք ինչպիսի են ստեղծում համապահական սերմնափոխները:

Այժմ պետք է պարզ պատկերացնել հետևյալը.— գյուղացիական տնտեսութիւնների հիմնական մասան մտնում է կոլխոզ: Վորպեսդի նրանց ցանքերն ապահովել սերմացույով, արկաւոր է տխրան սերմացու, վորքան առաջ, ցանքսային կամապահայում, ցանում էր ինքը, գյուղացիութիւնը:

Պետութեան կողմից դրա համար վոչ մի միջոց և հացի ռեսուրսներ չեն բավականանա: Հապա, իսկ յեթե գյուղացին չմտներ կոլխոզ, նա կզանե՞ր սերմացու: Այո, այդ սերմացուն նա ունի, թող ուրեմն հիմա տա կոլխոզին: Նրա տվածը կհաշվվի նրա փայի մեջ: Մեր անելիքն է՝ հավաքել սերմացուները, սրաւցից ֆոնդեր ստեղծել և ապահովել կոլխոզների ցանքսային պլանը: Պետք է հաջողեցնել, վոր գյուղացին, կոլխոզի գարգացման համար, այստեղ մուծե ժոչ պակաս միջոցներ, քան առաջ, մինչ կոլխոզ մտնելը, նա մուծում էր իր տնտեսութեան մեջ: Այստեղից բղխում է կոլխոզի խնդիրը— գորահավաքել իրեն, գյուղատնտեսութեան արտադրութեան միջոցները (լծկան, մեռած ինվենտար, սերմացու, կերեր, դրամ և այլն), առանց վորի այդ տնտեսութիւնն անյերևակալելի յե: Չե՞ վոր մինչ այդ՝ գյուղացիութիւնն ամեն տարի միլիարդներով ռուբլիներ էր ծախում իր գյուղատնտեսութեան համար (մեքենաների գնում, սրանց վերանորոգում, կերերի ու սերմացուների ծախս և այլն):

Պետութիւնը կրկնապատկել է կոլխոզների վարկավորումը, հասցնելով այն մինչև 500 միլիոն ռուբ: Պետութիւնը մեծ հնարավորութիւններ չունի, մնացածը (նյութական ու դրամական

միջոցներ) պետք է գտնել հենց գյուղատնտեսութ-
յան մեջ, վորպեսզի հիմա, մասսայական կոլեկ-
տիվացման ժամանակ, ապահովվի գարնանացանի
կամպանիայի հաջող ընթացքը: Հասկանալի չե,
վոր այժմ գյուղացին այլ կերպ է ուզում իր հա-
մար լուծել հարցը: Նա դադարեց սեփականատեր
լինելուց: Նա կոլխոզնիկ է, բայց դեռ կոլեկտի-
վիստ չէ: Նա մտով կոլխոզ ու մտածում է. թող
հիմա պետությունն ինձ ապահովե: Յեւ վայն
սերմացուն, վորն առաջ ցանում երևում է վորը
նա, նա առանձնապես պատրաստ չէ տալու
համայնական, կոլխոզային ֆոնդը: Այն դրամը,
վոր առաջ նա ծախսում երևում էր առանձններին կե-
րակրելու, ինվենտար գնելու և վերանորոգելու
համար, նա նույնպես ուզում է ամբողջովին թող-
նել իր գրպանում և այդպես անվերջ: Այն միլիո-
նավոր ռուբլիները, վոր նա առաջ, յերկրամասում,
ամեն մի գարնանացանի կամպանիայի նախորե-
լին մուծում երևում էր գյուղական տնտեսություն
մեջ, նա հիմա կաշխատե չտալ կոլխոզին: Մեր ա-
նելիքն է՝ կոլխոզի միջոցով հավաքել այդ միջոց-
ները, վորովհետև առանց վերջիններիս չի կարելի
սկսել գործը, վորով նա ինքը—չքավորն ու մի-
ջակը շահագրգռված է, Վոր այդ հեշտ չե, պարզ
է ամեն մեկին:

Ամենաառաջին մարտական խնդիրն է՝ ամե-
նամոտ մի-յերկու շաբաթում գորահավաքել նախ
և առաջ սերմնաֆոնդերը: Միտներդ պահեցեք,
վոր պետությունը սերմփոխատվություն տալ չի
կարող: Վոր այդ կետին պետք է խի՛լ, յերևում
է նրանից, վոր սերմնաֆոնդերի ստեղծումն անց-
նում է գերադանդաղ: Դուրս է գալիս, վոր մե-
զանում հնարավոր են նույնիսկ այնպիսի փա-
տեր, յերբ կոլխոզը վճռում է գարնան համար
ծրագրված ցանքերի տարածությունն ապահո-
վել միայն իր սերմացույի 4 տոկոսով, իսկ մնա-
ցածն իբր թե պետությունը պիտի տա: Յեթի
գործն ամեն տեղ այդպես զնա, ապա ցանքսի
կամպանիան հարվածի տակ կգնենք և այն ժա-
մանակ համատարած կոլեկտիվացումը կտա վոչ
թե գյուղատնտեսություն վերելք, վոչ թե դժվա-
րությունների հաղթահարում, այլ ընդհակառակը,
կարող է ուժեղացնել դրանք: Բայց այդ կստեղծվի
միայն այն դեպքում, յեթե մենք ձեռք հետ չլի-
նենք ղեկավարման բարձրության վրա, յեթե
մենք «զլխարկ չունենանք մեր գլխին»:

Գարնանացանի կամպանիայի հաջող անցկա-
ցումը համատարած կոլեկտիվացման հետ հանդի-
սանք է առաջնագույն խնդիր և մեկը լուրջ
տարրերից, վորը ցույց կտա կոլեկտիվ տնտե-

սությունը կարող կերպով զեկավարելու մեր
ունակությունը և այդ հիման վրա կապահովե
մեր գլխակցությունը միջակի հետ:

ՀԱՄԱՏԱՐԱԾ ԿՈՒԵԿՏԻՎԱՑՈՒՄԸ ՅԵՎ ՍԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐԸ

Հիմա յես կուզենայի ներկա մոմենտի կա-
պակցությամբ և ազգային շրջանների վերաբերյալ
ասածներս լրացնելու համար ևս մի քանի դիտո-
ղություններ անել:

Ազգային շրջանները նույնպես թևակոխել են
սոցիալիստական վերակառուցման շրջանը: Այդ
խնդիրը լուծելու համար այժմ քաղաքական ու
տնտեսական ուժերը բավականաչափ են, բայց
այնտեղ հիշյալ շրջանը պիտի անցնի ավելի սուր,
դասակարգային պայքարը պիտի լայնանա: Պայման
ների բարդությունը գումարվում և այնպիսի յե-
րևույթներից, ինչպիսին են մինչկապիտալիստա-
կան տարրերի ֆնացորդները: Մասնավոր-կապի-
տալիստական կուլակային տարրերի տնտեսական
ազդեցությունը աուլի սակավագույն խավերի վրա
դեռ զգալի յես: Այդ բոլորի հետ մեկտեղ, մաս-
սաների ընդհանուր յետամնացությունը և ցածր
կուլտուրական մակարդակը հող են ստեղծում
հոգևորականության ռեակցիոն ազդեցության հա-

մար: Սակայն, չնայելով բոլոր ավյալ հանդա-
մանքներին ու դասակարգային հարաբերություն-
ների անխուսափելի, շեշտակի սրման, մենք պետք
և լուծենք ազգային շրջանների տնտեսության
սոցիալիստական վերակառուցման խնդիրը: Այն
քան, վորքան այնտեղ պայմաններն ավելի կղբ-
վարանան, ավելի կսրվի պայքարը, պետք և ավե-
լի վճռականորեն դնել ազգային շրջաններին ոգ-
նելու հարցը: Մասնավորապես անհրաժեշտ և շեշ-
տել արհմիությունների դերն այս գործում:

Զգիտես ինչու, մեր շեֆնկերություններն
ավելի յեն կենտրոնացնում իրենց ուշադրություն-
նը ռուսական գյուղի վրա և ստվերի մեջ են
թողնում ազգային շրջանները, գուցե նրա հա-
մար, վոր ռուսական գյուղի տեսակարար կշիռն
ավելի՞ ուժեղ է: Ինչո՞ւ ռուս բանվորների շե-
ֆությունը չգարգացնել նաև ազգային շրջանների
վերաբերմամբ: Արդյոք այդ կամրապնդի՞ բան-
վորական ազդեցությունն ազգային շրջաններում,
թե՞ վոչ. արդյոք այդ կհանդիսանա՞ լուրջ և վը-
ճրական ոգնություն՝ ազգ. շրջաններում դասա-
կարգային թշնամու դեմ պայքարելու, այդ նպա-
տակով չքավորությանը կազմակերպելու գործում,
արդյոք այդ կոգնե՞ կադրերի ստեղծումն արա-
գացնելուն և սրանց ազգ. փոքրամասնություն-

նորից առաջ քաշելուն. արդյոք այդ կուժեղացնի՞
ազդեցությունը միջակ մասսաների վրա. արդյոք
այդ կաշակցե՞ խորհրդային ապարատի բարե-
լավման և այլն.—անկասկած: Յեւ ինձ թվում և,
վոր պետք և ստիպել մեր արհկազմակերպու-
թյուններին ազգային շրջաններում անցնելու ա-
վելի ակտիվ աշխատանքի, մասնավորապես, ազ-
գային շրջանների վրա պրոլետարական շեփու-
թյունն ավելի լայնորեն զարգացնելու միջոցով:

Դասակարգային սրված պայքարի, կուսակ-
ցության ու Խորհրդային իշխանության բոլոր
միջոցառումներին կուլակության ու հողերակա-
նության ցույց տված հուսահատական դիմադրու-
թյան պայմաններում, յերբ թշնամին պիտի ուզ-
ալվի մեր ամեն մի ջնչին վրիպումով և մաս-
նավորապես պիտի գրգռե նացիոնալիզմը, մեր
անելիքն է՝ առանձնապես ուշիմ և վճռականորեն
վերաբերվել և պայքարել մեծապետական շովի-
նիզմի ամեն տեսակ արտահայտության դեմ, վո-
րի (շովինիզմի) մնացորդները դեռ այս կամ այն
ձևով գտնում են իրենց արտահայտությունը և
մասնավորապես պետական ապարատի միջոցով: Այդ
խնդրին զուգընթաց՝ պետք և ապահովվի նաև
հարվածը տեղական նացիոնալիզմի դեմ, քանի

վոր կուլական ամեն կերպ պիտի փորձե գրգռել
ու բարձրացնել այդ նացիոնալիզմը:

Ազգային կուսկազմակերպություններն իրենց
հիմնական խնդիրը պիտի դարձնեն վճռական
պայքարը կուլակի դեմ, պայքար՝ ամբողջ աշխա-
տանքում դասակարգային ճշգրիտ գիծն իրակա-
նացնելու համար, ամեն կերպ ուշադրությունն
ուղղելով տնտեսության սոցիալիստական վերա-
կառուցման վրա: Բայց, դրա հետ մեկտեղ, ազ-
գային կուսկազմակերպությունները պետք և
վճռականապես խորտակեն ամեն տեսակ փորձե-
րը՝ ռուսական շրջանների փորձն ամբողջովին,
առանց ազգային շրջանների յուրահատկության
ու պայմանների հաշվառման, այս շրջանները փո-
խադրելու:

ՅԵՐԿՐԱՄԱՍԻ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑ- ՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հիմա մի քանի խոսք մեր բանաձևի* մի քանի
մոմենտների մասին, վորոնք, ըստ իս, անհրաժեշտ
և առանձնապես շեշտելի: Առաջին դիտողությունս
յերկրամասի տնտեսության սոցիալիստական վե-
րակառուցման գլխավոր դրույթի մասին է: Մենք

*) Խոսքը վերաբերում է Յերկրկուսի պլենումի բանա-
ձևին (ծ. թ.):

գտնում ենք, վոր յերկրամասի զարգացումը կընթանա արդյունաբերության և գյուղատնտեսության ավելի և ավելի մեծ փոխադարձ կապի ճանապարհով: Անկասկած, մեր առաջ խնդիրն է դըրվում բարձրացնել արդյունաբերության զարգացման տեմպերը— թե համամիութենական նշանակություն ունեցող արդյունաբերական խոշորագույն ճյուղերի (ածուխ, նավթ, մետաղամշակություն) զարգացման ուղղությամբ, թե գյուղատնտեսության պահանջները բավարարելու գծով, նրան տեխնիկական վերասպառազինելու իմաստով (Սելմաշտրոյ, կոմբայնների գործարան, Արմալիտի, «Ակսայի» վերակառուցում և այլն) և գյուղատնտեսական արտադրանքի (պահածոների արդյունաբերություն, մսի կոմբինատ, բամբակի, շաքարի գործարաններ և այլն) վերամշակության համար: Իսկ այդ իր հերթին պահանջն է դնում գյուղատնտեսության առաջ զարգացնել անասնաբուծության, տեխնիկական կուլտուրաների (բամբակ, կենսաֆ և այլն) համապատասխան ճյուղեր ... Յերկու հիմնական ճյուղերի (արդյունաբերության և գյուղատնտեսության) զարգացման արդյալիսի ներդաշնակումը ոճալ և իրագործելի յե զարձնում Հյուսիսային

Գովկասը ԽՍՀՄ մի ինդուստրիալ - ագրարային ալոնի վերածելը:

Յերկրորդ.— սա մասամբ բղխում է արդեն ասվածից— այդ իրեն, գյուղատնտեսության տնտեսական դեմքի փոփոխումն են՝ շատ աշխատանք պահանջող և ամենայն կամտավոր կուլտուրաների բամբակ, բրինձ, սոյա, ալգեբուծություն և այլն) և անասնապահության ամինալայն զարգացման իմաստով: Դրա անհրաժեշտությունը շեշտվում է նախ՝ նրանով, վոր գյուղատնտեսությունն այդ (պիսով պիտի զարգանա իր ամենաինտենսիվ տեսակներով ու ձևերով և յերկրորդ՝ ապահովվում է ամենամեծ չափով բանվորական ույժի գործադրությունը և ալգբուրը նպաստում է կոլխոզներին զարգացման:

Յես ընդարձակորեն չեմ խոսելու այն խնդիրների մասին, վորոնք գրված են արդյունաբերության վերաբերմամբ: Բանաձևի պրոյեկտում ներանք բերված են բավականաչափ ճշգրիտ: Յես կուզենայի շեշտել այնպիսի խնդիրների ակտուալ լինելը, ինչպիսին են՝ արտադրական ծրագրերի կատարումը, ինքնարժեքի իջեցումը, աշխատանքի արտադրողականության և աշխատանքալին զիսցիպլինայի բարձրացումը, պայքար կորստների դեմ— ահա տարրեր, վորոնք վճռական են հան-

գիտանում սոցիալիստական ընդլայնված վերար-
տադրությունն ապահովելու բնագավառում, Հիմ-
նական կապիտալն ամենաուղիղ կերպով ոգտա-
գործելը, անընդհատը, աշխատանքի բազմահերթ
լինելը, արդյունաբերության մեջ պայքար կո-
ըրստների դեմ—այս բաները նոր, լրացուցիչ ու-
սուբսաներ են տալիս մեր արդյունաբերության
աճման համար:

ԿՈՒԽՈՋՆԵՐԻ ՎՈՐԱԿԱՅԻՆ ԱՄՐԱՊՈՒՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Յեա ասացի, վոր կոլեկտիվացման տեմպերի
հարցն արդեն լուծված է: Մենք տեմպերը վորո-
շել ենք. մեր խնդիրն է—մինչև 1930 թ. գարու-
նը համատարած կոլեկտիվացմամբ ընդգրկել ու-
սական շրջանների դաշտաբուծական ուսյոնները:
Մեզ հարկավոր է մեր վորոշումներում շեշտել
այնպիսի կոլխոզների ստեղծման խնդիրը, վորոնք
տնտեսության ափելի բարձր սոցիալիստական ձև
ունեն: Ահա թե ինչու տվյալ շրջանում կոլեկտի-
վացման հիմնական տիպ մենք ընդունել ենք ար-
տելը:

Ահունհետև ուշադրության կենտրոնում դնել
կոլխոզի աշխատանքի վորակի համար պայքարե-
լու հարցը—արտադրական ծրագրի կազմումը,

արտադրական կանխիկ միջոցների մաքսիմալ
(բեռնվածություն) ոգտագործումը,—վորոնք զըտ-
նվում են գյուղատնտեսության մեջ, իսկ այդ,
մանր անհատականից դեպի համայնացված տըն-
տեսություն անցնելիս բաց է անում արտադրա-
կան հսկայական հնարավորություններ,—ներքին
կարգապահությունը, կոլխոզնիկների աշխատանքի
կազմակերպումը, սերմացույի ու կիրի ֆոնդերի
ստեղծումը և այլն: Կոլխոզների համար առանձին
նշանակություն ունի սերմֆոնդերի ստեղծումը:
վորը տվյալ մոմենտի համար վճողական հար-
ցերից մեկն է կազմում:

Հարկավոր է նաև կանգ առնել մի մոմենտի
վրա, այն մոմենտի, վորի մասին խոսում եր Իյի-
չը—«մասնավոր շահը հասարակական շահին միա-
ցնելու աստիճանը» գտնելու կարողության մա-
սին: Յեա ուզում եմ շեշտել բանաձևի պրոյեկտի
այն մասը, վորը մատնանշում է, թե միջակը
կոլխոզում մուծման իրավունքով համայնացնում
է արտադրության այն միջոցները, վորոնք դե-
րադանցում են սահմանված փայի չափը, նա (մի-
ջակը) այդ մուծման համար ստանում է վորոշ
տոկոս, իսկ կոլխոզը, հետզհետե ամրապնդվելով,
կարող է յետ գնել միջակի այդ փայը: Այդ ձա-
նապարհով մենք ի՞նչ ենք հաջողեցնում.—խթա-

նում ենք արտադրութեան միջոցների և մթերա-
տու անասունների համախառն արտադրութեան և բա-
վարարում ենք առանձին տնտեսութունների
մասնավոր շահին, վորով արագացնում ենք կո-
լեկտիվացման արտադրութեան:

Մի քանի ընկերներ վախենում եյին, վոր
մոռման, սրա տոկոսների և յետգնման իրավուն-
քի սահմանումը կկազմալուծե կոլտոգը: Այդ
ճիշտ չե: Յեթե կոլտոգը պիտի զարգանա—իսկ
մենք հենց դրա համար ենք այն ստեղծում—
ապա միջակը կարիք չի ունենա յետ քաշի մի-
ջոցները: Հասարակական կարծիքն ել դեմ կլինի
այդ բանին, իսկ կոլտոգ մտնող մասնանների անձ-
նական շահագրգռվածութեամբ մենք կստեղծենք
և քաղաքականապես կամրապնդենք մեր դիրքերը
համատարած կոլեկտիվացման ժամանակ, վորն
անխուսափելիորեն կապահովե նրա անցկացման
ամենամեծ հաջողութունը:

Յեա ասացի, վոր կոլտոգը հանդիսանում ե
տնտեսութեան սոցիալիստական ձև, բայց միև-
նույն ժամանակ նախագիտելացորի՝ չմոռանալ այն
դժվարութիւնները, վորոնք առաջին հերթին պի-
տի կուտակվեն նրանից, վոր կոլտոգ մտնող գյու-
ղացին կոլտոգնիկ ե, բայց կոլեկտիվիստ չե: Նա
իր հետ կրեմ մասնավոր - սեփականատիրական

սովորութիւններ, ընտելութիւններ և հոգեբա-
նութիւն: Հասարակական արտադրութիւնը կազ-
մակերպելիս մենք պետք ե հաղթահարենք այդ
անցյալի մնացորդները—հասարակական աշխա-
տանքային դիսցիպլինայի ստեղծման, աշխա-
տանքի բարձր արտադրողականութեան համար
պայքարելու, արտադրութեան լավագոյն կազմա-
կերպման միջոցով: Այս գործում կարելի չե հեն-
վել միայն բարակութեան և չքավորութեան վրա:
Ահա թե ինչու կոլտոգներում պարտադիր ե հան-
դիսանում բարակ-չքավորական խմբակների կազ-
մակերպումը: Չպետք ե մոռնալ, վոր սեփակա-
նատիրական հոգեբանութեան վերակերտման խըն-
դիրը մի շարք տարիների ընթացքում կանգնած
կլինի մեր առաջ և այդ ուղղութեամբ կպահանջե
համառ ու համառ աշխատանք:

Կոլտոգային շարժումը գյուղացիական շարժում
ե. այստեղից բղխում ե մի խնդիր—ուլտերի հա-
մապատասխան դասավորման և լծակների մի-
ջոցով ապահովել պրոլետարական պետութեան
ազդեցութիւնը կոլտոգչինարարութեան վրա: Այս
տեսակետից մի առանձին, սկզբունքային նշանա-
կութիւն ե ձեռք բերում բանաձևի պրոյեկտի
այն մասը, վորը խոսում ե սովետների ու ՄՏԳ
մասին, վորպես պրոլետարական պետութեան

ձեռքում գտնվող ագրոհներգետիկ բաղաների մասին, կոլխոզային տնտեսությունների վերաբերյալ նրա (պրոֆ. պետություն) ղեկավարությունն ապահովելու համար: Խոշոր սովխոզները (սրանց թիվը յերկրամասում պիտի լինի 111 ից վոչ պակաս) և 182 ՄՏԿ պետք է մաքսիմալ չափով ոգտագործվեն վորպես լծակներ կոլխոզներին մեր ընդհանուր սոցիալիստական ծրագրին յենթարկելու համար: Այդ բաղաներում պիտի կենտրոնացվեն արտադրության հիմնական միջոցները, կազմակերպչական, ագրոմիական լավագույն ույժերը և այլն: Առանձին պայմանագրերի հիմունքով—վորոնք նախատեսում են մեկ կողմից սովխոզների ու ՄՏԿ և մյուս կողմից կոլխոզների փոխադարձ պարտավորությունները —կազմվում է միասնական արտադրական պլան: Մենք արդեն սկսել ենք «Գիգանտ» և «Մուտորոկ» սովխոզների շուրջը ստեղծել սովխոզի և կոլխոզների յերկու այդպիսի կոմբինատ:

ՎՃՌՈՂԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐՆ ՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Խոճ թվում է, վոր աժմ վճողական նշանակություն ունեն չորս խնդիրներ. առաջին—ապահովել սոցիալիստական ընդլայնված վերարտադրությունը, մանավանդ ինդուստրիայի բնա-

գավառում. յերկրորդ—գլխավորել և կազմակերպել համայնացված, խոշոր գյուղատնտեսական արտադրությունը. յերրորդ—կազմակերպել ու դաստիարակել աշխատավորների մասսաներին, սրանց մեջ լայն չափով խորացնել սոցիալիստական տրադիցիաներն ու ընտելությունները, հակառակ սեփականատիրական, գիշակեր ու շահախնդիր սովորույթների՝ «տուգացրու գրպանդ»,—պայքերել բարձր արտադրողականություն ու աշխատանքային դիսցիպլինայի համար և չորրորդ—սրել մեր ուշադրությունը կուլակին վորպես դասակարգ վոչնչացնելու, տնտեսապես նրան լիովին ղինաթափելու և քաղաքականապես վճռաբար ճգմելու վրա:

Ընկերներ, Հյուսիսային Կովկասի համար մենք ունենք շատ լայն ու պատասխանատու շինարարական ծրագիր, վորն ուղղված է դեպի մեր ամբողջ տնտեսության սոցիալիստական վերակերտումը: Զպետք է մոռանալ, վոր այդ ծրագիրը մենք ի վիճակի կլինենք իրականացնել միայն իրենց, աշխատավոր մասսաների զորահավաքման դեպքում, բանվոր դասակարգի ղեկավարությամբ: Այստեղ հանդես յեկան առանձին ընկերներ, մատնանշելով շինարարությունը նախապատրաստվելու ուշացումը: Այդ դատարկ բան չէ,

այլ լուրջ և կարող ե գանդադեցնել հիմնական շինարարութեան ամբողջ ծրագրի իրականացումը։

Մեր Հյուսիսային Կովկասի սոցիալիստական վերակերտման ծրագիրը հաջողութեամբ կիրառելու ամենաառաջին պայմանը մասսաների զորահավաքն է, հասարակական-պրոլետարական վերահսկողութունն ամբողջ աշխատանքի վրա։ Այս տեսակետից սոց. մրցութիւնն և ինքնաքննադատութիւնն այժմ ամենահսկայական նշանակութիւն են ձեռք բերում և անչափ բարձրանում են արհմիութիւնների դերը, վորոնք ավելի մեծ չափով պիտի յերեսները դարձնեն դեպի արտադրութիւնն և դառնան պրոլետարիատի այժմ աճող ակտիվութեան կազմակերպիչները։ Աշխատավորական լայն մասսաներում մենք ունենք ենտուզիազմ, հարկավոր ե համառորեն կազմակերպել այդ ենտուզիազմը և աշխատավորների մասնակցութիւնը սոց. վերակերտման։ Մեր կուսկազմակերպութիւնը պետք ե ապահովի ուղադրութիւնն այդ հարցին։ Սրա վրա յես կանգ եմ առնում բացառապես նրա համար, վոր մեր կուսկազմակերպութեան աշխատանքն այդ ուղղութեամբ բավականաչափ չե։ Դեռ ես չի ապահովված սիստեմատիկ, ամենօրյա ուղադրութիւնն ու հոգատարութիւնը սոցիալիստական մրցման

և ինքնաքննադատութեան, արհմիութիւնների աշխատանքը բարելավելու և նրանց դեկավարելու վրա։ Պետք ե ապահովել ավելի լուրջ ուղադրութիւն դեպի այդ յերեք խնդիրները—սոցիալիստական մրցութիւնը, ինքնաքննադատութիւնն և արհմիութիւնների աշխատանքի բարելավումն ու վերակառուցումը։

.....
.....

Հիշմամբով խոզենդա (մեռելու տարամեջամեջ) և
 Եղեղախաներ Եմազմ. և Եղեղալիզադ լլգմառապետ
 Եղեղալիզա Եղեղ զվեյա յմեռնալա և Եղեղ լաղի
 Եղեղալիզա—Եղեղալիզա Եղեղ լաղի Եղեղ լաղի
 Եմալ լաղի Եղեղալիզա Եղեղ լաղի Եղեղ լաղի
 Եմալ լաղի Եղեղալիզա Եղեղ լաղի Եղեղ լաղի և
 Եղեղալիզա Եղեղ լաղի Եղեղ լաղի և

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL 0220022

ԳԻՆՆ Ե 5 ԿՈՊ.

30.154

2

507

907

481

907 0